

LIBRIS

We know
books

Adriana Pena

CLAUZELE ABUZIVE ÎN CONTRACTELE DE CREDIT

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2022-

1. Acțiune în constatarea nulității absolute. Comision de procesare. Dobândă revizuibilă. Bună-credință.....	9
2. Inexistența unui capăt de cerere referitor la adaptarea contractului de credit, bazat pe impreviziune. Acțiune întemeiată pe dispozițiile legislației privind protecția consumatorului. Nulitate absolută. Contract de credit ipotecar. Risc valutar. Principiul nominalismului monetar. Impreviziune	23
3. Eliminarea riscului valutar prin înghețarea cursului de schimb al monedei creditului la data încheierii contractului. Domeniul de aplicare al Directivei 93/13	30
4. Clauza privind comisionul de acordare. Risc valutar. Mecanismul de verificare impus de Directiva 93/13/CEE	37
5. Dobândă variabilă. Comision de administrare. Forța obligatorie a contractului. Obiectul principal al contractului	48
6. Acțiune în restituire. Dobândă variabilă. Nulitate absolută parțială. Clauză abuzivă. Excepția autorității de lucru judecat.....	54
7. Risc valutar. Principiul nominalismului monetar. Impreviziune	60
8. Risc valutar. Principiul nominalismului monetar. Denominare în moneda națională. Comision de acordare. Comision de rambursare anticipată. Comision de conversie. Dobândă variabilă. Dezechilibru semnificativ. Bună-credință.....	68
9. Comision de administrare. Comision pentru transferul fondurilor. Clauze care se circumscriu obiectului principal al contractului	77
10. Dobândă variabilă. Lipsa de transparență a criteriilor de modificare a ratei dobânzii. Efectele nulității absolute.....	82
11. Comision de risc. Dobândă variabilă. Comision de penalizare. Dobândă penalizatoare	88
12. Acțiune în constatarea existenței unor clauze abuzive dintr-un contract de credit care nu mai este în derulare. Admisibilitatea demersului în raport cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene.....	99
13. Contract de credit. Excepția lipsei de interes. Debit declarat scadent anticipat. Executare silită. Consumator	109
14. Dobândă variabilă. Act adițional. Acceptare tacită. Legea aplicabilă.....	114
15. Comision de reeșalonare. Lipsa negocierii. Modificarea unilaterală a comisioanelor.....	119
16. Restituirea către reclamanti a sumelor de bani încasate în baza clauzelor constatate nule. Principiul repunerii în situația anterioară. Principiul retroactivității efectelor nulității	125
17. Dobândă variabilă. Comision de acordare. Comision de administrare. Nemotivarea hotărârii judecătorești	135
18. Dobândă variabilă. Comision de întocmire dosar. Comision de gestionare a creditului	148

19. Caracterul abuziv al sintagmei „dobândă de referință variabilă care se afișează la sediile băncii”.....	155
20. Cesiunea creanței. Acțiune în constatarea caracterului abuziv al unor clauze. Calitate procesuală pasivă.....	167
21. Contestație în anulare. Stabilirea eronată a situației de fapt în urma aprecierii probelor. Inadmisibilitate. Analiza notelor de negociere/acte adiționale.....	172
22. Contract de credit încheiat în vederea dobândirii de imobile destinate închirierii. Acțiune în constatarea clauzelor abuzive. Condiții de admisibilitate din perspectiva noțiunii de „consumator”.....	195
23. I. Încheierea de acte adiționale la contractul de credit, fără dată certa. Consecințe.....	206
II. Acțiune în constatarea caracterului abuziv al unor clauze referitoare la:.....	206
1. Comisionul de acordare/gestiune a creditului;.....	206
2. Obligația împrumutaților de a încheia contacte de asigurare la o societate de asigurări agreată de banca creditoare;.....	206
3. Constatarea caracterului fix al ratei dobânzii la nivelul prevăzut la momentul încheierii contractului;.....	206
4. Modul de calcul al dobânzii prin raportare la indicele de referință, stabilit de bancă în funcție de costul surselor de finanțare și evoluția dobânzii la creditele ipotecare de pe piața bancară din România;.....	206
5. Clauza care prevede o formulă de calcul a dobânzii prin raportare la o perioadă de 360 de zile în loc de 365/366 de zile;.....	206
6. Dreptul băncii de a rezilia unilateral contractul pentru neexecutarea de către împrumutat a obligației potrivit cu care acesta trebuie să depună la bancă documentele justificative pentru plata, anticipat, pentru fiecare an, a primelor de asigurare;.....	206
7. Dobândirea, de către bancă, a statutului de administrator al bunurilor aduse ca garanție, precum și cele referitoare la atribuțiile băncii în calitatea astfel dobândită.....	206
24. Clauză atributivă de competență. Liberul acces la justiție.....	227
25. Contract de credit pentru efectuarea de activități imobiliare. Acțiune în constatarea nulității absolute a unor clauze abuzive. Condiții de admisibilitate în raport cu interpretarea noțiunii de „consumator”.....	229
26. Încheierea unui contract de garanție imobiliară. Lipsa incidenței dispozițiilor Legii nr. 193/2000 în privința garanțiilor.....	233
27. Caracterul abuziv al clauzei privind comisionul de risc.....	236
28. Dobândă curentă formată din dobânda de referință variabilă care se afișează la sediile băncii. Analiza caracterul abuziv al clauzei.....	240
29. 1. Majorarea marjei fixe a dobânzii prin act adițional cu care reclamantul nu a fost de acord în mod expres. Posibilitatea consumatorului de a verifica la ce se raportează dobânda de referință a băncii.....	248
2. Înțelesul sintagmei „redactarea clauzelor într-un limbaj clar și inteligibil”.....	248
30. Respingerea acțiunii în constatarea caracterului abuziv al unor clauze din contractul de credit. Nelegalitate. Casare cu trimitere spre rejudecare.....	254

31. Calitatea împrumutatului, de salariat al băncii, în funcția de consilier clienți. Consecințe în ceea ce privește constatarea caracterului abuziv al unor clauze din contractul de credit	269
32. Analiza conținutului clauzelor contractuale din perspectiva caracterului transparent	283
33. 1. Competență materială	289
2. Calitatea procesuală activă a consumatorului	289
3. Lipsa dovezii calității de reprezentant al semnatarului întâmpinării. Consecințe	289
34. Posibilitatea constatării caracterului abuziv al clauzelor unui contract de credit și după încetarea contractului	306
35. Caracterul negociat al unui contract de credit. Înțeles	309
36. 1. Dreptul băncii de a modifica unilateral comisioanele bancare și de a debita automat orice cont al împrumutatului. Caracterul abuziv al clauzei.	314
2. Dreptul băncii de a modifica unilateral rata dobânzii. Redactarea clauzelor într-un limbaj clar și inteligibil	314
3. Caracterul abuziv al clauzei privind dobândirea de către bancă a statutului de administrator al bunurilor aduse ca garanție	314
Nemotivarea hotărârii judecătorești. Casare	314
37. 1. Neadmiterea cererii de administrare a probei cu expertiză tehnică de specialitate. Dreptul la un proces echitabil.	330
2. Neexceptarea de la controlul caracterului abuziv al clauzelor care țin de caracterul adecvat al prețului.	330
3. Comision de risc. Dezechilibrul semnificativ între drepturile și obligațiile părților, în defavoarea consumatorilor	330
38. 1. Comision de risc. Percepere abuzivă.	350
2. Clauza ce reglementează condițiile modificării unilaterale a dobânzii	350
39. Comision de risc. Presumția lipsei negocierii în cazul clauzelor preformulate. Condiția dezechilibrului semnificativ între drepturile și obligațiile părților	358
40. Nulitatea absolută a clauzei referitoare la mecanismul de modificare a costului contractului. Condiții și efecte	363
41. Caracterul abuziv al clauzei privind comisionul de risc	375
42. 1. Distincția între caracterul revizibil al dobânzii și caracterul variabil al acesteia	383
2. Întemeierea cererii de restituire a prestațiilor pe instituția plății nedatorate	383
43. Majorarea componentei fixe a dobânzii. Consecințe	394
44. Alegerea tipului de contract financiar. Evaluarea naturii abuzive a clauzelor contractuale	396
45. Caracterul imprescriptibil al dreptului de a solicita restituirea sumelor achitate cu titlu de comision de risc	402
46. Caracterul abuziv al clauzelor privind scadența anticipată a creditului	405
47. Contract cu executare uno actu. Consecințe cu privire la constatarea caracterului abuziv al clauzei privind comisionul de risc. Restituirea sumelor percepute nelegal	409

48. 1. Categoria clauzelor ce pot face obiectul cererii de chemare în judecată sub aspectul caracterului abuziv.....	413
2. Clauza intitulată „costuri suplimentare”. Înțeles	413
49. 1. Lipsa negocierii în contractele de credit	420
2. Împrumutat, absolvent al unei facultăți de drept. Calitatea de consumator	420
50. Plată anticipată. Comision de risc perceput la suma inițială. Nelegalitate.....	428
51. 1. Constatarea caracterului abuziv al clauzei contractuale prin care numai banca își rezervă dreptul de a converti contractul de împrumut bancar din valută (CHF) în lei	432
2. Modificarea comisionului de risc în comision de administrare. Nelegalitate.....	432
52. 1. Dreptul băncii de a modifica dobânda în funcție de indicele LIBOR.....	437
2. Comision de acordare. Caracter abuziv	437
3. Litisconsorțiu procesual facultativ. Coparticipare procesuală activă.....	437
53. 1. Funcția și destinația comisionului de risc	443
2. Efectele nulității. Restituirea prestațiilor	443
54. 1. Excepția prescripției dreptului de a solicita restituirea sumelor încasate cu titlu de comision de risc. Neaplicarea dispozițiilor art. 3 din Decretul nr. 167/1958.....	453
2. Natura juridică a contractului de credit.....	453
55. 1. Acceptarea tacită a actului adițional la contractul de credit. Condiții.	474
2. Variația ratei dobânzii. Formula de clacul. Indicele de referință LIBOR.....	474
56. Clauză atributivă de competență. Natura abuzivă. Efecte.....	482
57. Comision de rezervă. Caluză abuzivă	486
58. Contracte de credit de consum. Dobânda anuală efectivă. Procedură de arbitraj. Hotărâre arbitrală. Posibilitatea instanței naționale de a examina din oficiu caracterul abuziv eventual al anumitor clauze.....	490

Legea nr. 193/2000

O.G. nr. 20/2010

art. 998-999 C. civ. 1864

Denumirea comisionului de procesare înseamnă, în mod evident, pentru orice persoană chiar fără pregătire economică, că este vorba despre un cost perceput pentru procesarea cererii de credit, adică pentru tot ce presupune verificarea condițiilor pe care le îndeplinește solicitantul, în funcție de tipul de credit pentru care optează. Astfel, a reținut că perceperea acestor costuri nu este contrară principiului bune-credințe în raporturile dintre părți.

Prin urmare, simpla împrejurare că cele două clauze contractuale în discuție, referitoare la comisionul de procesare, nu permit identificarea fără ambiguitate a serviciilor concrete furnizate în schimbul acestuia, nu creează un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contractul de credit în detrimentul consumatoarei recurente, în contradicție cu cerința de bună-credință.

ICCJ, s. a II-a civ.,

dec. nr. 4 din 19 ianuarie 2021 (www.scj.ro)

Prin cererea înregistrată la 12 februarie 2015 pe rolul Judecătoriei Sectorului 1 București, sub nr. x/2015, reclamanta A. a chemat-o în judecată pe pârâta B. S.A., solicitând instanței, ca prin hotărârea pe care o va pronunța:

1. să constate caracterul abuziv și nulitatea absolută a clauzelor privind comisionul de procesare, stipulate la art. 1.1 lit. b) și art. 6.1 din contractul de credit nr. x/08.06.2007, și să oblige pârâta la plata sumei de 877,74 CHF reprezentând comision de procesare sau echivalentul în RON la data plății efective;

2. să constate caracterul abuziv și nulitatea absolută a clauzelor privind dobânda revizibilă, stipulate la art. 4.1 lit. b), art. 4.2-4.4, și să oblige pârâta la plata contravalorii diferenței de dobândă achitată în mod nedatorat ce depășește rata fixă stabilită de 4,90% p.a. de la data creditării până la eliminarea clauzelor din contract sau echivalentul în RON la data plății efective;

3. să constate caracterul abuziv și nulitatea absolută a clauzei referitoare la comisionul de administrare, inserată la art. 6.3, și să oblige pârâta la plata sumei achitate și nedatorate cu acest titlu sau echivalentului RON la data plății efective, calculate de la 08.07.2007 și până la eliminarea acesteia din contract;

4. să oblige pârâta la plata dobânzii legale, calculată de la data achitării fiecărei rate și până la data plății efective, pentru fiecare dintre sumele achitate nedatorat;

5. să dispună conversia CHF-LEU pentru efectuarea plăților în temeiul contractului de credit la valoarea de la data încheierii contractului, cu o dobândă fixă, respectiv calcularea și plata ratelor de rambursare a creditului la valoarea în RON a francului

elvețian de la data încheierii contractului, respectiv calcularea și plata ratelor de rambursare a creditului la valoarea în RON a francului elvețian de la data încheierii contractului pe întreaga perioadă de valabilitate a contractului, urmând ca pârâta să fie obligată la restituirea sumelor încasate în plus;

6. să oblige pârâta la emiterea unui nou scadențar în baza modificărilor solicitate, fără alte comisioane și dobânzi;

7. să oblige pârâta la plata de daune morale în cuantum de 5.000 euro;

La 27.03.2015, reclamanta a depus la dosar o cerere precizatoare, prin care a solicitat modificarea art. 1 din contractul de credit nr. x din 03.07.2006 și modificarea art. 1 din contractul de credit nr. x din 13.03.2008.

În drept, au fost invocate dispozițiile Legii nr. 193/2000, O.G. nr. 20/2010 și art. 998-999 C. civ. 1864.

Prin cererea modificatoare depusă la 26.05.2010, reclamanta a solicitat ca pârâta să fie obligată să respecte marja fixă de 4,9% pe perioada dobânzii inițiale fixe pentru intervalul iunie 2007-octombrie 2010, să fie obligată să recalculeze dobânda percepută în temeiul contractului de credit, începând cu luna noiembrie 2010 și până la zi, după următoarea formulă: marja fixă de 4,9 % + valoarea indicelui LIBOR la 6 luni, urmând ca aceasta să modifice contractul de credit, în sensul înlăturării clauzelor constatate ca fiind abuzive și, urmare a recalculării, să emită un nou scadențar și să îi restituie sumele de bani reprezentând dobânda achitată în plus, care nu respectă formula de calcul a dobânzii, începând de la data de 08.06.2007 până la data aplicării efective de către bancă a formulei de calcul a dobânzii ce va fi stabilită de instanță.

(...) În urma declinării de competență, prin sentința civilă nr. 5996 din 5 octombrie 2016, Tribunalul București a admis în parte acțiunea, a constatat caracterul abuziv și nulitatea absolută a clauzelor stipulate la art. 1.1 lit. b) și art. 6.1 din contractul de credit nr. x și a obligat-o pe pârâta să restituie reclamantei suma de 877,74 CHF, încasată cu titlu de comision de procesare, precum și să-i achite dobânda legală aferentă acestei sume, de la data încasării și până la data restituirii; a constatat caracterul abuziv și nulitatea absolută a clauzei de la art. 4.3 teza a II-a, respectiv a prevederii referitoare la posibilitatea băncii de a „modifica valoarea dobânzii în funcție de evoluția pieței financiare sau de politica de creditarea a băncii” și a obligat-o pe pârâta să-i restituie reclamantei sumele reprezentând dobânda percepută în temeiul clauzei 4.3 teza a II-a peste procentul de 4,9% pe an prevăzut la teza I a aceleiași clauze, și să-i achite dobânda legală aferentă acestei sume de la data încasării și până la data restituirii. Prima instanță a respins ca neîntemeiate restul pretențiilor.

Împotriva hotărârii sus-menționate, pârâta a declarat apel, care a fost admis prin decizia civilă nr. 2241 A din 6 decembrie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București.

Instanța de prim control judiciar a schimbat în parte sentința tribunalului, în sensul că a respins cererea de constatare a caracterului abuziv și nulității clauzelor privind comisionul de procesare [art. 1.1 lit. a) și 6.1] și cererea de obligare a pârâtei la restituirea comisionului de procesare în sumă de 877, 74 CHF și la plata dobânzii legale aferente, precum și cererea de obligare a pârâtei la plata sumelor reprezentând dobânda percepută în temeiul clauzei 4.3 teza a II-a, peste procentul de 4,9% pe an prevăzut la clauza 4.3 teza I, a dobânzii legale aferente acestor sume de la data încasării și până la data restituirii.

Curtea a menținut celelalte dispoziții ale sentinței apelate și a obligat-o pe intimata-reclamantă să plătească apelantei-pârâte suma de 581 RON reprezentând cheltuieli de judecată în apel (taxă judiciară de timbru).

Împotriva deciziei evocate, reclamanta A. a declarat recurs, solicitând casarea acesteia și menținerea sentinței pronunțate în primă instanță, cu cheltuieli de judecată.

În memoriul depus la dosar, recurenta-reclamantă a indicat cazul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ., susținând, astfel, că hotărârea atacată a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

În esență, a arătat că instanța de prim control judiciar a făcut o aplicare greșită a dispozițiilor Legii nr. 193/2000, respectiv a art. 4 alin. (2) și (6) și art. 1 lit. a) din anexa la aceeași lege.

A mai susținut, de asemenea, recurenta că toate clauzele care reglementează dobânda creează un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților, oferind pârâtei dreptul discreționar de a revizui rata dobânzii curente și, implicit, dreptul de a o încasa în detrimentul său, efectele manifestării unilaterale de voință a acesteia repercutându-se semnificativ asupra patrimoniului său, iar singurul său drept constă în a fi informată de modificare și de a o accepta.

În final, a subliniat că și clauzele referitoare la revizuirea dobânzii au un conținut neclar și creează un dezechilibru evident în defavoarea consumatorului, fiind, astfel, în mod evident, abuzive.

De asemenea, recurenta a susținut că clauzele contestate încalcă și prevederile art. 1 pct. 2 și 3 din Legea nr. 193/2000, potrivit cărora claritatea și lipsa de echivoc a clauzelor presupune înțelegerea acestora de către orice persoană, chiar fără cunoștințe de specialitate, și, în caz de dubiu, acestea se interpretează în favoarea consumatorului.

În considerarea celor anterior expuse, recurenta a solicitat casarea deciziei atacate, cu consecința menținerii sentinței tribunalului.

Recursul nu este fondat.

Motivul prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ. poate fi invocat atunci când hotărârea pronunțată a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Prima critică a recurente-reclamante vizează nelegalitatea deciziei atacate din perspectiva interpretării și aplicării dispozițiilor de drept material în examinarea caracterului pretins abuziv al clauzelor cuprinse în art. 1.1 lit. b) și art. 6.1 din contractul de credit nr. x/08.06.2007, prin care s-a stabilit în sarcina reclamantei obligația de a achita un comision de procesare.

În esență, se invocă faptul că aceste clauze nu au fost negociate, fiind încălcate dispozițiile art. 4 alin. (2) din Legea nr. 193/2000. Recurenta susține și că prin aceste clauze s-a creat un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților întrucât aceste clauze nu îndeplinesc cerința de transparență, câtă vreme nu sunt detaliate în contractul respectiv toate serviciile furnizate în schimbul sumelor în cauză.

În primul rând, instanța supremă reține că aspectele privind negocierea contractului se analizează de către instanțele devolutive, în lumina tuturor elementelor de fapt pertinente. Așadar, o atare analiză nu ar putea fi efectuată de către instanța de recurs, limitată, în demersul său, doar la verificarea aspectelor de nelegalitate ale hotărârii atacate.

În ce privește pretinsul dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile la care se referă art. 4 alin. (1) din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, este de subliniat că instanța de apel, în mod corect, a analizat acest concept nu din perspectiva valorii prestațiilor asumate de părți, ci din cea a ruperii echilibrului contractual dintre drepturile și obligațiile părților, în condițiile în care consumatorul nu poate să invoce caracterul inadecvat al acestui cost al creditului în raport cu valoarea reală a serviciilor oferite de bancă (a se vedea CJUE, hotărârea din 26 februarie 2015, cauza C-143/13, *Matei*¹). Instanța de apel nu a aplicat excluderea la care se referă dispozițiile art. 4 alin. (6) din Legea nr. 193/2000, contrar susținerilor recurente, ci a analizat clauza în discuție din perspectiva îndeplinirii condițiilor prevăzute de art. 4 alin. (1)-(5) din Legea nr. 193/2000.

În acest context, instanța supremă reține că recurenta invocă încălcarea, de către instanța de apel, a normelor legale care impun standarde de transparență a clauzelor contractuale din contractul de credit perfectat de părți, care impun în sarcina consumatorilor plata comisionului de procesare. În esență, se susține că această clauză nu îndeplinește cerința de transparență, câtă vreme nu sunt detaliate în contractul respectiv toate serviciile furnizate în schimbul sumelor în cauză.

Această cerință de transparență, potrivit jurisprudenței CJUE, impune nu numai ca o clauză contractuală să fie inteligibilă pentru consumator pe plan gramatical, ci și ca acest consumator să fie în măsură să evalueze, pe baza unor criterii precise și inteligibile, consecințele economice care decurg pentru el din respectiva clauză (a se vedea în acest sens, CJUE, hotărârea din 30 aprilie 2014, cauza C-26/13, *Kasler și Kaslerne Rabai*², CJUE, hotărârea din 9 iulie 2015, cauza C-348/14, *Bucura*³).

¹ În cauză, Curtea (Camera a noua) a declarat: „Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, termenii «obiectul [principal al] contractului» și «caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte» nu acoperă, în principiu, tipuri de clauze care figurează în contracte de credit încheiate între un vânzător sau furnizor și consumatori, precum cele în discuție în litigiul principal, care, pe de o parte, permit, în anumite condiții, creditorului să modifice în mod unilateral rata dobânzii și, pe de altă parte, prevăd un «comision de risc» perceput de acesta. Revine însă instanței de trimitere sarcina să verifice această calificare a clauzelor contractuale menționate având în vedere natura, economia generală și stipulațiile contractelor vizate, precum și contextul juridic și factual în care se înscriu acestea”.

² În cauză, Curtea a declarat: „1) Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că:

- termenii «obiectul principal al contractului» nu acoperă o clauză, cuprinsă într-un contract de împrumut încheiat în monedă străină între un vânzător sau un furnizor și un consumator și care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale, precum cea în discuție în litigiul principal, în temeiul căreia pentru calcularea ratelor împrumutului se aplică cursul de schimb la vânzare al acestei valute, decât în cazul în care se constată – ceea ce revine în sarcina instanței de trimitere să verifice având în vedere natura, economia generală și prevederile contractului, precum și contextul său juridic și factual – că respectiva clauză stabilește o prestație esențială a acestui contract care, ca atare, îl caracterizează;

- o astfel de clauză, în măsura în care cuprinde o obligație pecuniară a consumatorului de a plăti, în cadrul ratelor împrumutului, sumele care rezultă din diferența dintre cursul de schimb la vânzare și cursul de schimb la cumpărare ale monedei străine, nu poate fi considerată ca cuprinzând o «remunerație» al cărei caracter adecvat în calitate de contrapartidă a unei prestații efectuate de împrumutător să nu poată face obiectul unei aprecieri pentru a se stabili dacă este abuzivă în temeiul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13.

Însă, pe baza unei analize pertinente a conținutului concret al clauzei în discuție, instanța de apel a statuat că dispoziția contractuală vizată îi permite recurentei consumatoare să evalueze consecințele economice care decurgeau din aceasta, această clauză stabilind în mod precis quantumul comisionului de procesare, metoda de calcul și data de exigibilitate a acestuia.

Astfel, instanța de apel a reținut că, din menționarea în cuprinsul clauzei prevăzute la art. 1.1 lit. b) și art. 6.1 din contractul de credit, că acest comision de procesare este de 1,5%, aplicabil la valoarea totală a facilității, respectiv suma de 877,74 CHF, precum și a datei scadente a acestui comision, respectiv la data creditării contului împrumutatului cu suma facilității, precum și a modalității de plată, respectiv prin deducerea acestuia din suma facilității, se poate concluziona că această clauză conține toate elementele necesare pentru deplina informare a reclamantei, deoarece reclamanta cunoștea la momentul

2) Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, în ceea ce privește o clauză contractuală precum cea în discuție în litigiul principal, cerința potrivit căreia o clauză contractuală trebuie redactată în mod clar și inteligibil trebuie înțeleasă ca impunând nu numai ca respectiva clauză să fie inteligibilă pentru consumator din punct de vedere gramatical, ci și ca contractul să expună în mod transparent funcționarea concretă a mecanismului de schimb al monedei străine la care se referă clauza respectivă, precum și relația dintre acest mecanism și cel prevăzut prin alte clauze referitoare la deblocarea împrumutului, astfel încât acest consumator să poată să evalueze, pe baza unor criterii clare și inteligibile, consecințele economice care rezultă din aceasta în ceea ce îl privește.

3) Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care un contract încheiat între un vânzător sau un furnizor și un consumator nu poate continua să existe după eliminarea unei clauze abuzive, această dispoziție nu se opune unei norme de drept național care permite instanței naționale să remedieze nulitatea clauzei respective prin înlocuirea acesteia cu o dispoziție de drept național cu caracter supletiv”.

³ În cauză, Curtea a declarat: „1) Articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum, astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1998, și articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că intră sub incidența noțiunii «consumator» în sensul acestor dispoziții persoana fizică ce se află în situația de debitor în cadrul unui contract încheiat cu un profesionist, atât timp cât acționează în scopuri care pot fi considerate ca fiind în afara meseriei sau a profesiei sale.

2) Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că revine instanței naționale obligația de a aprecia din oficiu caracterul abuziv, în sensul acestei dispoziții, al clauzelor unui contract încheiat între un consumator și un profesionist, din moment ce această instanță dispune de elementele de fapt și de drept necesare în acest scop.

3) Articolele 3-5 din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că, în cadrul aprecierii sale cu privire la caracterul abuziv, în sensul articolului 3 alineatele (1) și (3) din această directivă, al clauzelor unui contract de credit de consum, instanța națională trebuie să țină seama de toate circumstanțele care însoțesc încheierea acestui contract. În această privință, revine instanței menționate obligația să verifice că, în cauza în discuție, au fost comunicate consumatorului toate elementele care pot avea un efect asupra întinderii obligației sale și care îi permit acestuia să evalueze, printre altele, costul total al împrumutului său. Joacă un rol decisiv în această apreciere, pe de o parte, aspectul dacă clauzele sunt redactate în mod clar și inteligibil astfel încât să îi permită unui consumator mediu, și anume un consumator normal informat și suficient de atent și de avizat, să evalueze un astfel de cost și, pe de altă parte, împrejurarea legată de lipsa menționării în contractul de credit de consum a informațiilor considerate, având în vedere natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul, drept esențiale și în special a celor prevăzute la articolul 4 din Directiva 87/102, astfel cum a fost modificată”.

încheierii contractului care este valoarea economică a acestei obligații asumate prin raportare la valoarea sumei împrumutate.

Instanța supremă reține că, fiind indicată valoarea comisionului perceput, această clauză transpune în mod transparent funcționarea concretă a mecanismului la care se referă, așa încât puteau fi evaluate, pe baza unor criterii clare și inteligibile, consecințele economice care rezultau din clauză.

De subliniat este și faptul că legislația din materia protecției drepturilor consumatorului nu impune profesionistului să procedeze la o dare de seamă cu privire la toate activitățile concrete care se circumscriu unui anumit serviciu prestat sau care se va presta, ceea ce ar conduce la inserarea în contractele de credit a unor aspecte nerelevante din perspectiva acordării creditului și a obligațiilor părților. Mai mult, instanța de apel a reținut corect că nicio dispoziție în vigoare la momentul încheierii contractului de credit nr. x/08.06.2007 nu interzicea perceperea unui comision de procesare credit.

În legătură cu modul în care trebuie analizat caracterul clar și inteligibil al clauzelor contestate din convenția de credit, instanța supremă reține efectul obligatoriu al interpretării realizate de CJUE în decizia preliminară adoptată în cauza C-621/17 (CJUE, hotărârea din 3 octombrie 2019, cauza C-621/17, *Gyula Kiss c. CIB Bank Zrt. și alții*).

În cauza menționată au fost dezlegate chestiuni similare celor din cauza dedusă judecătii, din perspectiva aprecierii caracterului abuziv al clauzelor privind comisionul de acordare credit și comisionul de administrare, CJUE statuând că:

„Art. 4 alin. (2) și art. 5 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că cerința nu impune ca acele clauze contractuale care nu au făcut obiectul unei negocieri individuale cuprinse într-un contract de împrumut încheiat cu consumatori, precum cel în discuție în litigiul principal, care stabilesc în mod precis cuantumul costurilor de administrare și al unui comision de acordare care urmează să fie suportate de consumator, metoda lor de calcul și data de exigibilitate a acestora, trebuie să detalieze de asemenea toate serviciile furnizate în schimbul sumelor în cauză”.

În Decizia Preliminară pronunțată în cauza precizată mai sus, Curtea de Justiție a subliniat elementele specifice care trebuie examinate pentru a se stabili dacă o clauză este exprimată în mod clar și inteligibil, printre acestea regăsindu-se cuantumul precis al comisionului de procesare, metoda de calcul, data de exigibilitate, posibilitatea ca natura serviciilor furnizate efectiv să poată fi înțeleasă sau dedusă din contractul avut în vedere în ansamblul său. În plus, consumatorul trebuie să fie în măsură să verifice dacă există o suprapunere între diferitele costuri sau între serviciile pe care acesta le remunerează.

Se reține că instanța de prim control judiciar, în acord cu jurisprudența recentă a CJUE (Cauza C-621/17 precizată mai sus), în mod corect a statuat că denumirea comisionului de procesare înseamnă, în mod evident pentru orice persoană chiar fără pregătire economică, că este vorba despre un cost perceput pentru procesarea cererii de credit, adică pentru tot ce presupune verificarea condițiilor pe care le îndeplinește solicitantul în funcție de tipul de credit pentru care optează. Astfel, a reținut că perceperea acestor costuri nu este contrară principiului bunei-credințe în raporturile dintre părți.

Prin urmare, așa cum a statuat CJUE în cauza C-621/17, simpla împrejurare că cele două clauze contractuale în discuție, referitoare la comisionul de procesare, nu permit identificarea fără ambiguitate a serviciilor concrete furnizate în schimbul acestuia, nu

creează un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contractul de credit în detrimentul consumatorului recurent, în contradicție cu cerința de bună-credință. Așadar, această critică de nelegalitate, întemeiată pe prevederile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ., urmează a fi respinsă.

O altă critică a recurente, subsumată motivului de casare prevăzut de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ., privește aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1 lit. a) din Anexa la Legea nr. 193/2000, art. 1 pct. 2 și 3, art. 4 alin. (3) teza finală din Legea nr. 193/2000 cu privire la clauza care instituie dobânda contractuală.

Instanța supremă reține că, prin cererea de chemare în judecată, recurenta-reclamantă a solicitat să se constate caracterul abuziv și nulitatea absolută a clauzelor privind dobânda revizibilă, stipulate la art. 4.1 lit. b), art. 4.2-4.4, și să fie obligată părâta la plata contravalorii diferenței de dobândă achitată în mod nedatorat ce depășește rata fixă stabilită de 4,90% p.a. de la data creditării până la eliminarea clauzelor din contract sau echivalentul în RON la data plății efective.

Prin sentința civilă nr. 5996 din 5 octombrie 2016, pronunțată de Tribunalul București, a fost constatat caracterul abuziv și nulitatea absolută a clauzei de la art. 4.3 teza a II-a, respectiv prevederea referitoare la posibilitatea băncii de a „modifica valoarea dobânzii în funcție de evoluția pieței financiare sau de politica de creditare a băncii”, prin raportare la dispozițiile art. 4 din Legea nr. 193/2000, soluție menținută și prin decizia atacată cu recurs.

Prin urmare, criticile recurente-reclamante care vizează dovedirea caracterului abuziv al clauzei 4.3 din contractul de credit ca urmare a lipsei unor criterii obiective de majorare a ratei dobânzii variabile sunt, pe de o parte, lipsite de interes din această perspectivă, iar pe de altă parte, sunt străine de considerentele instanței de apel, care a schimbat doar soluția primei instanțe de obligare a părâtei să restituie reclamantei sumele achitate, cu titlu de dobândă, în temeiul clauzei cuprinse în art. 4.3 teza II din contractul de credit bancar pentru persoane fizice nr. x/08.06.2007.

Critica recurente privind faptul că instanța de apel ar fi apreciat greșit că instanța de judecată nu poate interveni în acordul de voință al părților și să modifice conținutul convenției acestora în mod unilateral este nefondată, atât timp cât legislația privind protecția consumatorului și Directiva 93/13/CEE ori reglementarea de drept comun (Codul civil din 1864, aplicabil contractului supus analizei) nu permit intervenția instanței de judecată în acordul de voință al părților, judecătorul fiind împuternicit doar să constate nulitatea unei clauze, să o lipească de efecte, nu și să îi modifice conținutul.

Imposibilitatea impunerii unei clauze contractuale prin hotărâre judecătorească a fost consacrată constant în practica CJUE, sens în care trebuie evocată hotărârea pronunțată în cauza C-618/10 *Banco Español de Crédito S.A.*⁴, singura derogare admisă de Curte fiind

⁴ În cauză, Curtea a declarat: „1) Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru, precum cea în cauză în acțiunea principală, care nu permite instanței sesizate cu o cerere de somație de plată să aprecieze din oficiu, *in limine litis* sau într-o altă etapă a procedurii, deși dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, caracterul abuziv al unei clauze privind dobânda moratorie cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau un furnizor și un consumator, în lipsa unei opoziții formulate de acesta din urmă.

2) Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru, precum articolul 83 din Decretul legislativ regal 1/2007 de aprobare a formei modificate a

aceea a înlocuirii clauzei declarate nule cu o dispoziție de drept național cu caracter supletiv. Însă, așa cum corect a reținut și instanța de apel, în dreptul român aplicabil raporturilor juridice deduse judecării nu exista o astfel de dispoziție supletivă.

Înalta Curte face trimitere la hotărârea din 25 noiembrie 2020, pronunțată în cauza C-269/2019, *Banca B. SA* de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene, prin care s-a statuat că:

„(...) în urma constatării caracterului abuziv al clauzelor care definesc mecanismul de stabilire a ratei dobânzii variabile într-un contract de împrumut (...) și atunci când acest contract nu poate continua să existe după eliminarea clauzelor abuzive în cauză, anularea contractului menționat ar avea consecințe deosebit de prejudiciabile pentru consumator și nu există nicio dispoziție de drept național cu caracter supletiv, instanța națională trebuie să adopte, ținând seama de ansamblul dreptului său intern, toate măsurile necesare în vederea protejării consumatorului de consecințele deosebit de prejudiciabile pe care anularea contractului menționat le-ar putea provoca. (...) nimic nu se opune printre altele ca instanța națională să invite părțile să negocieze în vederea stabilirii modalităților de calcul al ratei dobânzii, cu condiția ca aceasta să stabilească cadrul negocierilor respective și ca ele să urmărească stabilirea unui echilibru real între drepturile și obligațiile cocontractanților (...)”.

Prin urmare, ipotezele în care instanțele naționale pot acorda părților posibilitatea de a negocia (nu de a accepta clauze impuse de instanță) în privința unui mod de calcul al dobânzii, ca și remediu pentru înlăturarea consecințelor deosebit de prejudiciabile pe care anularea contractului menționat le-ar putea provoca, sunt acelea în care, urmare a constatării caracterului abuziv al clauzelor care definesc mecanismul de stabilire a ratei dobânzii variabile, contractul de credit semnat între părți nu mai poate continua, situația nefiind incidentă în speță, întrucât între părți au intervenit trei acte adiționale, la 13.05.2009, 26.05.2011 și 21.07.2011, prin care au fost modificate clauzele ce instituie dobânda contractuală și ale căror dispoziții nu au format obiectul contestației recurente.

Prin urmare, și această critică va fi respinsă ca nefondată.

În considerarea celor ce preced, Înalta Curte va respinge ca nefondat recursul declarat de recurenta-reclamantă A. împotriva deciziei civile nr. 2241 din 6 decembrie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București.

Comentariu:

În cauza *Matei* (C-143/13), Tribunalul Specializat Cluj a adresat Curții următoarea întrebare preliminară:

„Având în vedere faptul că, în conformitate cu articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu se poate raporta nici la definirea obiectului contractului, nici la caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe

Legii generale privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor și a altor legi complementare (*Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias*) din 16 noiembrie 2007, care permite instanței naționale, atunci când constată nulitatea unei clauze abuzive cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau un furnizor și un consumator, să completeze respectivul contract modificând conținutul acestei clauze”.

de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil, și dat fiind faptul că, în conformitate cu articolul 2 alineatul [2] litera (a) din Directiva 2008/48, definiția dată de Directiva 2008/48/CE prin articolul 3 litera (g) noțiunii de cost total al creditului pentru consumator, care include toate comisioanele pe care trebuie să le suporte consumatorul în legătură cu contractul de credit de consum, este inaplicabilă pentru determinarea obiectului unui contract de credit garantat printr-o ipotecă, atunci noțiunile de «obiect» și/sau «preț» din cuprinsul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE pot fi interpretate în sensul că aceste noțiuni – «obiectul» și/sau «prețul» unui contract de credit garantat printr-o ipotecă – cuprind, printre elementele ce formează contraprestația instituției de credit, și [DAE] a acestui contract de credit garantat printr-o ipotecă, formată în special din dobânda fixă sau variabilă, comisioane bancare și alte costuri incluse și definite în contractul de credit?”.

În speță, cu privire la clauza care reglementează comisionul de procesare, recurenta a susținut că instanța de apel a reținut în mod greșit că ar fi o clauză cu caracter accesoriu, care nu se circumscrie noțiunii de obiect principal al contractului, deși acesta face parte din costul total al creditului. De asemenea, a arătat că această clauză îndeplinește toate condițiile impuse de lege pentru a fi declarată abuzivă, respectiv nu a fost negociată cu consumatorul, nu are un conținut clar și ușor inteligibil pentru o persoană fără cunoștințe de specialitate în domeniul bancar și creează un dezechilibru vădit între drepturile și obligațiile părților, nefiind menționată contraprestația băncii care o îndreptățește la încasarea acestui comision.

Concret, a arătat că, deși la art. 1.1 lit. b) din contract s-a prevăzut obligația împrumutatului de a achita un comision de procesare de 877,74 CHF, la art. 6.1 s-a stipulat că, tot pentru procesarea cererii de credit, același împrumutat datorează băncii un comision de procesare de 1,5%, calculat la valoarea creditului, comision ce se va achita integral la data tragerii creditului. Raportat la cele două clauze, recurenta a subliniat dezechilibrul evident în defavoarea sa, care, practic, pentru aceeași prestație a băncii, achită acest comision de două ori, calculat în moduri diferite și având valori distincte.

Referitor la clauza privind dobânda variabilă, recurenta a criticat concluzia curții de apel potrivit căreia instanțele nu pot interveni în acordul de voința al părților și să modifice conținutul convenției acestora în mod unilateral.

Din această perspectivă, a arătat că instanța de apel a omis că o atare intervenție s-a cerut chiar pentru salvagardarea unei clauze prin care părâta a impus posibilitatea de a modifica unilateral valoarea dobânzii în funcție de evoluția pieței financiare sau de politica de creditare a băncii, și nu prin raportare la indicatori clar individualizați.

Revenind la hotărârea pronunțată în cauza *Matei* (C-143/13), conținutul întrebării preliminare privește problema dacă noțiunile „obiect [principal]” și/sau „preț”, în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, pot fi interpretate în sensul că includ, printre elementele care formează contraprestația datorată instituției de credit, DAE aferentă acestui contract de credit, formată, în special, din dobânda fixă sau variabilă, din comisioane bancare și din alte costuri incluse și definite în acest contract.

„Textul întrebării amintite menționează în plus că ea privește includerea în aceste noțiuni de obiect principal și/sau de preț a tuturor clauzelor unui contract de credit de consum garantat printr-o ipotecă, care cuprind o contraprestație datorată de consumator

creditorului și care fac parte din noțiunea «costul total al creditului pentru consumatori», astfel cum este definită la articolul 3 litera (g) din Directiva 2008/48, și, prin urmare, din noțiunea de DAE.

(...)

(...) Domeniul de aplicare exact al noțiunilor «obiect [principal]» și «preț», în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, nu poate fi determinat cu ajutorul noțiunii «costul total al creditului pentru consumatori», în sensul articolului 3 litera (g) din Directiva 2008/48. (punctul 47)

Această din urmă noțiune este, așadar, definită într-un mod deosebit de larg, astfel încât suma totală a tuturor costurilor sau cheltuielilor în sarcina consumatorului și care sunt aferente unor plăți efectuate de acesta atât creditorului, cât și unor terți să fie menționată în mod clar în contractele de credit de consum, o asemenea obligație procedurală contribuind la realizarea obiectivului principal de transparență urmărit de această directivă. (punctul 48)

În schimb, întrucât articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 prevede o excepție de la mecanismul de control pe fond al clauzelor abuzive care este prevăzut în cadrul sistemului de protecție a consumatorilor pus în aplicare prin această directivă, dispoziției respective trebuie să i se dea o interpretare strictă (Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 42). (punctul 49)

Totodată, termenii «obiect [principal al] contractului» și «caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, și serviciile sau bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte,» care figurează la articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, trebuie, în mod normal, să primească în întreaga Uniune Europeană o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând seama de contextul acestei prevederi și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, punctele 37 și 38). (punctul 49)

(...) În jurisprudență, Curtea a formulat de altfel criterii pentru interpretarea noțiunilor menționate care țin seama tocmai de obiectivul propriu al Directivei 93/13, și anume cel care vizează obligarea statelor membre să prevadă un mecanism care să asigure ca orice clauză contractuală care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale să poată fi controlată pentru a aprecia eventualul său caracter abuziv în scopul asigurării protecției care trebuie acordată consumatorului ca urmare a faptului că acesta se află într-o situație de inferioritate față de vânzător sau furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare (a se vedea în acest sens Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, punctele 39 și 40). (punctul 51)

Prin urmare, este necesar să se considere că, prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că termenii «obiect [principal al] contractului» și «caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte,» acoperă tipuri de clauze care figurează în contracte de credit încheiate între un vânzător sau furnizor și consumatori, precum cele în discuție în litigiul principal, care, pe de o parte, permit, în anumite condiții, creditorului să modifice în mod unilateral rata dobânzii și, pe de altă parte, prevadă un «comision de risc» perceput de acesta. (punctul 52)